

Jon Ronson

DIT IS VERNEDEREND

**Hoe één verkeerde tweet
je leven kan verwoesten**

Vertaald uit het Engels door Henny Corver

MAVEN
PUBLISHING

Voor Elaine

Oorspronkelijke titel *So You've Been Publicly Shamed*
© Jon Ronson 2015
Nederlandse vertaling
© 2016 Maven Publishing B.V., Amsterdam / Henny Corver

www.mavenpublishing.nl

Ontwerp omslag DPS (naar een ontwerp van Crushed)
Foto auteur Barney Poole
Opmaak binnenwerk Michiel Niesen, ZetProducties
Drukwerk CPI Koninklijke Wöhrmann

ISBN boek 978 94 9184 574 1
ISBN e-boek 978 94 9184 575 8
NUR 740

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze en/of door welk ander medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

1. Braveheart 7
2. Ik ben blij dat ik dat niet ben 19
3. De woestijn 39
4. Jezus, dat was vet 73
5. De mens daalt ettelijke treden op de ladder der beschaving 97
6. Iets goeds doen 117
7. Uitstapje naar een schaamtevrij paradijs 141
8. De workshop schaamtebevrijding 163
9. Stadje in rep en roer om klantenlijst van prostituee 183
10. De bijna-ondergang van Mike Daisey 199
11. De man die Google-zoekresultaten kan omhusselen 215
12. Angst 241
13. Raquel en het leven na de schandpaal 249
14. Over poezen, ijs en muziek 273
15. Uw snelheid 285

Bibliografie en woord van dank 293

1

BRAVEHEART

8 Mijn verhaal begint in 2012, toen ik ontdekte dat er nog een Jon Ronson actief was op Twitter. Zijn profielfoto bleek een foto van mijn gezicht. Zijn Twitternaam was @jon_ronson. Zijn recentste tweet, die verscheen terwijl ik perplex zijn tijdlijn bekeek, luidde: *Op weg naar huis. Recept zoeken voor een megabroodje guarana en mosselen met mayonaise :D #yummy.*

Wie ben jij? twitterde ik de afzender.

Zit #Seinfeld te kijken. Zou een moord doen voor een spies van tandbaars met knolselderij, citroengras en zure room #foodie, was het antwoord.

Ik snapte er niks van.

De volgende ochtend checkte ik niet eerst mijn eigen tijdlijn, maar die van @jon_ronson. Die nacht had hij weer een tweet verstuurd: *Ik droom iets over #tijd en #lul.*

Hij had inmiddels twintig volgers. Daar zaten kennissen

van mij bij, mensen die zich afvroegen waarom ik opeens zo enthousiast was over fusiongerechten, en zo openhartig over mijn natte dromen.

Daar moest ik meer van weten. Ik ontdekte dat ene Luke Robert Mason, een jonge academicus die op de University of Warwick had gezeten, een paar weken tevoren een commentaar had gepost op de site van *The Guardian*, als reactie op een filmpje dat ik over *spambots* had gemaakt. We hebben een eigen *infomorph* gebouwd voor Jon, had hij geschreven. Je kunt hem op Twitter volgen: @jon_ronson.

O, het is dus een soort spambot, dacht ik. Op die fiets. Die Luke Robert Mason denkt zeker dat ik z'n spambot géinig vind. Als hij merkt dat dat niet zo is, haalt hij hem wel weg.

Dus stuurde ik hem een tweet: *Hoi! Wil je svp je spambot verwijderen?*

Tien minuten verstreken. Toen antwoordde hij: *Wij gebruiken de term infomorph.*

9

Ik fronste mijn wenkbrauwen. *Die heeft dus wel mijn identiteit gestolen*, schreef ik.

Die infomorph steelt je identiteit niet, schreef hij terug. *Hij vormt socialmediadata om tot een infomorphe esthetiek.*

Ik kreeg een beklemd gevoel op de borst.

#woehoe tering, wat heb ik trek in een bord vlees met gebakken uien en knapperig brood. #foodie, twitterde @jon_ronson.

Ik verkeerde in oorlog met een robotversie van mezelf.

Een maand later. @jon_ronson twitterde zo'n twintig keer per dag over zijn overvolle agenda, zijn 'soireetjes' en zijn uitgebreide vriendenkring. Hij had inmiddels vijftig volgers, die een rampzalig vertekend beeld kregen van mijn opvat-

tingen over soireetjes en vrienden.

De spambot gaf me een machteloos, bezoedeld gevoel. Mijn identiteit was door een onbekende vervormd en ik kon er niets tegen doen.

Ik stuurde Luke Robert Mason een tweet. Als hij het vertikte zijn spambot te verwijderen, konden we dan ten minste afspreken? Dan zou ik het filmen en op YouTube zetten. Prima idee, zei hij; hij wilde met alle plezier de filosofie achter zijn infomorph uit de doeken doen. Ik tweette terug dat ik heel geïnteresseerd was in de filosofie achter de spambot.

10 Ik reserveerde een hotelkamer in hartje Londen. Luke bleek twee mensen te hebben meegenomen; samen vormden ze het team achter de spambot. Ze waren alle drie afgestudeerd en kenden elkaar van Warwick. Luke was de jongste: knap, in de twintig, ‘onderzoeker technologie en cybercultuur en directeur van de Virtual Futures-conferentie,’ aldus zijn online cv. David Bausola had iets van een schelmachtige leraar, het type dat op een congres een lezing over de literatuur van Aleister Crowley zou houden. Hij was ‘creatief technolog’ en CEO van het digitale onderzoeksbureau Filter Phactory. Dan O’Hara had een kaalgeschoren hoofd, een priemende en geïrriteerde blik en een verbeterde mond. Hij was achter in de dertig en lector Engelse en Amerikaanse letterkunde aan de universiteit van Keulen. Daarvoor was hij lector in Oxford geweest. Hij had een boek geschreven over J.G. Ballard, getiteld *Extreme Metaphors*, en was ook de auteur van *Thomas Pynchon: Schizophrenia & Social Control*. Zoals ik het begreep, was David Bausola degene die de spambot had gebouwd en hadden de anderen bijgedragen in de vorm van ‘research en consultancy’.

Ik stelde voor dat ze naast elkaar op de bank plaatsna-

men, zodat ik ze alle drie in beeld had. Dan O'Hara keek zijn kompanen aan.

'We spelen het spel even mee.' Ze namen plaats op de bank, met Dan in het midden.

'Wat bedoel je met "het spel meespelen"?' vroeg ik.

'Dat heeft te maken met psychologische controle.'

'Denk jij dat ik met mijn vraag om naast elkaar op de bank te gaan zitten psychologische controle op jullie probeer uit te oefenen?'

'Absoluut.'

'Hoezo?'

'Dat doe ik ook bij mijn studenten,' zei Dan. 'Ik ga in een fauteuil zitten en zet hen naast elkaar op de bank.'

'Waarom wil je psychologische controle uitoefenen op je studenten?' wilde ik weten.

Dan fronste even, bezorgd dat hij op iets zonderlings betrapt was. 'Om controle uit te oefenen op de leeromgeving.'

'Voel je je hier ongemakkelijk bij?' vroeg ik.

'Nee hoor,' zei Dan. 'Voel jij je ongemakkelijk?'

'Ja.'

'Hoezo?'

Ik begon mijn grieven te spuien. 'Academici dringen niet ongevraagd iemands leven binnen om hem voor een of ander wetenschappelijk vraagstuk te gebruiken, om vervolgens, als ik vraag het weg te halen, luchtigjes te zeggen: "O, het is maar een infomorph, geen spambot."' 11

Dan knikte. Hij leunde naar voren. 'Er zijn vast heel veel Jon Ronsons?' begon hij. 'Met dezelfde naam als jij? Ja?'

Ik keek hem achterdochtig aan. 'Er zijn vast wel mensen met dezelfde naam als ik, ja,' antwoordde ik, op mijn hoede.

'Ik heb hetzelfde probleem,' zei Dan met een minzaam lachje. 'Er is nog een academicus die Dan O'Hara heet.'

‘Nou, je hebt niet precies hetzelfde probleem als ik,’ zei ik, ‘want mijn probleem is precies dat drie onbekenden mijn identiteit gestolen hebben en een robotversie van mij gemaakt hebben, en het, ondanks het feit dat ze aan respectabele universiteiten werken en TEDX-lezingen houden, verdommen om die weg te halen.’

Dan zuchtte diep. ‘Jij zegt dus: “Er is maar één Jon Ronson.” Je presenteert jezelf als de Enige Echte en je wilt die integriteit en authenticiteit behouden. Ja?’

Ik staaarde hem aan.

‘Wij zijn dus een beetje boos op jóú,’ vervolgde Dan, ‘omdat dat voor ons geen argument is. Volgens ons bestaat er al een “derde laag”, en dat is je online persoonlijkheid – het mérk Jon Ronson – die jij wilt beschermen. Ja?’

‘NEE, IK TWITTER ALLEEN!’ riep ik.

‘Internet is niet de echte wereld,’ zei Dan.

12 ‘Ik schrijf mijn tweets,’ antwoordde ik. ‘En ik druk op “Verzenden”. Dus ik twitter.’

We keken elkaar fel aan.

‘Dat is niet academisch, en ook niet postmodern, het is gewoon een feit,’ zei ik.

‘Dat is bizar,’ zei Dan. ‘Ik vind het heel vreemd hoe je hiermee omgaat. Kennelijk ben jij een van de zeer weinige mensen die op Twitter gaan en hun eigen naam als hun Twitternaam gebruiken. Wie doet dat? Daarom ben ik dus ietwat argwanend over je motieven, Jon. Daarom zeg ik dat ik denk dat je Twitter als brandmanagement gebruikt.’

Ik zweeg. Ik baal er nog steeds van dat het toen niet in me opkwam om hem erop te wijzen dat Luke Robert Masons Twitternaam @LukeRobertMason is.

Ons gesprek ging een uur lang in dezelfde trant door. Ik zei tegen Dan dat ik de term ‘brandmanagement’ nog nooit

van mijn leven gebruikt had. Zulke woorden komen niet in mijn idiolect voor, zei ik. ‘Net als jullie spambot. Die bevat ook taal die ik niet gebruik.’

‘Klopt.’ Ze knikten eenstemmig.

‘En dat zit me dus zo dwars,’ legde ik uit. ‘Het geeft een vertekend beeld van mij.’

‘Je wilt dat het meer op jou lijkt?’ vroeg Dan.

‘Ik wil dat het verdwijnt.’

‘Dat is bizar.’ Dan floot even, alsof hij zijn oren niet kon geloven. ‘Maar ergens ook psychologisch heel interessant.’

‘Hoezo?’

‘Het is zo agressief. Je wilt die algoritmen dus *om zeep brengen*? Dan voel je je blijkbaar bedreigd.’ Hij keek me bezorgd aan. ‘Wij brengen dingen die we niet prettig vinden niet zomaar om zeep.’

‘Je bent een TROL!’ schreeuwde ik hem toe.

13

Na ons gesprek wankelde ik de Londense middag in. Ik zag ertegen op mijn filmpje op YouTube te plaatsen, omdat ik me zo uit mijn tent had laten lokken. Bij voorbaat in elkaar krimpand voor alle spottende reacties postte ik het filmpje. Ik wachtte tien minuten en nam toen met kloppend hart een kijkje.

‘Dit is identiteitsdiefstal,’ luidde het eerste commentaar. ‘Ze moeten Jons persoonlijke vrijheid respecteren.’

Wow.

‘Je zou een nep-Twitteraccount van die eikels moeten aanmaken en dan constant tweets posten over hun heftige verlangen naar kinderporno.’

Ik grinnikte.

‘Die lui zijn vieze manipulerende vuilakken,’ luidde het derde commentaar. ‘Maak ze af. Sleep ze voor de rechter,

maak ze helemaal kapot. Als ik ze tegenkwam, zou ik tegen ze zeggen wat een ongelooflijke klootzakken het zijn.’

Ik was beduusd over mijn succes. Ik was Braveheart. Ik beende met grote stappen over het slagveld, eerst nog alleen, tot bleek dat ik honderden medestrijders achter me had.

‘Zieke, gestoorde idioten die met andermans leven spelen en hem nog uitlachen ook als hij boos en gekwetst is,’ luidde het volgende commentaar.

Ik knikte instemmend.

‘Wat een treurig stelletje kneuzen,’ luidde het volgende. ‘Zulke verknipte “academici” mogen van mij een pijnlijke dood sterven. Die middelste is een fucking psychopaat.’

Ho, wacht. Het was niet de bedoeling dat iemand ze echt wat aandeed.

14 ‘Vergassen die handel. Vooral die middelste. En die kloothommel links. En die ene die zijn bek niet opendoet al helemaal. En dan op hun lijk pissen,’ luidde het volgende commentaar.

Ik won de strijd. Binnen een paar dagen hadden de heren *academici @jon_ronson* verwijderd. Ze waren zo te schande gemaakt dat ze wel moesten. Hun publieke vernedering, hun *shaming*, had als een resetknop in een fabriek gewerkt. Er was een kink in de kabel, de gemeenschap was in het geweer gekomen en de orde was hersteld.

Het drietal maakte wel een heel spektakel van het verwijderen van hun spambot. In een ingezonden brief in *The Guardian* legden ze uit dat ze de tirannie van Wall Street-algoritmen aan de kaak hadden willen stellen. ‘Jon Ronson is niet de enige wiens leven wordt gemanipuleerd door bots,’ schreven ze. ‘Het overkomt ons allemaal.’ Toch begreep ik

niet hoe je met neptweets over dat ik wasabi-dimsum verorber aandacht vraagt voor de plaag van Wall Street-algoritmen. *Ik ben gevraagd om je te verwijderen; beseft je wat dat betekent?* twitterde David Bausola aan de spambot. En: *Je hebt nog een paar uur. Geniet ervan.*

‘Jezus man, druk gewoon op “Verwijderen”,’ mailde ik hem.

Ik genoot van mijn overwinning. Het voelde fantastisch, en dat fantastische gevoel bracht me in een roes.

Wildvreemde mensen van over de hele wereld hadden massaal gezegd dat ik gelijk had. Eind goed, al goed.

Deze ervaring, waarvan ikzelf het lijdend voorwerp was, zette me aan het denken over andere recente shamings op social media waarvan ik had genoten en waar ik trots op was. De eerste grote shaming was in 2009, toen Boyzone-zanger Stephen Gately dood was aangetroffen toen hij op vakantie was met zijn partner, Andrew Cowles. Hoewel hij volgens de patholoog-anatoom een natuurlijke dood was gestorven, schreef Jan Moir in haar column in de *Daily Mail*: ‘Wat de doodsoorzaak ook is, die is, hoe je het ook wendt of keert, niet natuurlijk... Het is de zoveelste kras op de mythe van het “nog lang en gelukkig” van homoseksuele relaties.’

15

Deze terugkeer van ouderwets homofobe sentimenten pikten we niet, en als gevolg van onze collectieve woede haalden Marks & Spencer en Nestlé hun advertenties van de website van de *Daily Mail*. Fantastisch. We hadden teruggeslagen met een wapen dat de *Mail* niet snapte: publieke vernedering op social media.

Daarna kwamen we elke keer als de machthebbers over de schreef gingen in actie. Toen de *Daily Mail* spottend over een voedselbank schreef omdat die een undercover-

verslaggever zonder naar diens legitimatie te vragen een voedselpakket had gegeven, sloeg Twitter diezelfde dag nog terug met een donatie van 39.000 pond aan diezelfde voedselbank.

‘Dat is het leuke van social media,’ schreef een twitteraar. ‘De *Mail*, die vooral geld verdient met het verspreiden van valse roddels over je burens, kan niet tegen ons op als we zelf onder elkaar communiceren en onze eigen mening vormen.’

Ook toen de sportschoolketen LA Fitness het abonnement weigerde te beëindigen van een stel dat hun baan was kwijtgeraakt en de kosten niet meer kon opbrengen, kwamen we in het geweer. LA Fitness bond als een haas in. Commerciële reuzen werden omvergehaald door mensen die voorheen machteloos waren: bloggers, iedereen met een socialmedia-account. En het wapen dat hen velde was ook nieuw: publieke vernedering op internet.

16 Opeens viel het kwartje: hier was iets heel nieuws aan het gebeuren. We stonden aan het begin van een grootse heroprichting van de schandpaal. Na honderdtachtig jaar (openbare straffen waren vanaf 1837 in Groot-Brittannië en vanaf 1839 in de Verenigde Staten in onbruik geraakt) was de openbare afstraffing weer helemaal terug. Maar in onze versie was het een immens machtig instrument geworden. Het was dwingend, grenzeloos en won steeds meer aan snelheid en invloed. Hiërarchieën werden genivelleerd, de gemuilkorfders kregen een stem. Het was een soort gedemocratiseerde vorm van rechtspraak. En dat bracht me tot een besluit. De eerstvolgende keer dat er een grootscheepse shaming plaatsvond tegen iemand die iets heel fouts had gedaan – de eerstvolgende keer dat burgerrechtspraak op dramatische en rechtschapen wijze zegevierde – zou ik erbovenop springen. Ik ging het van nabij onderzoeken en ik

zou laten zien hoe efficiënt onrecht ermee kon worden rechtgezet.

Lang hoefde ik niet te wachten. Op 2 april 2012 stierf @jon_ronson een zachte dood. Een kleine twaalf weken later, in de nacht van 3 op 4 juli, lag iemand in Fort Greene, Brooklyn, op de bank te googelen om ideeën op te doen voor zijn blog toen hij ergens op stuitte.